

Izglītības un zinātnes
ministrija

Darba tirgus prognozes izglītības piedāvājuma veidošanai

Seminārs nodarbinātības politikas veidošanā un īstenošanā
iesaistīto institūciju darbiniekiem un amatpersonām
"Darba tirgus prognozēšana"

Jeļena Muhina

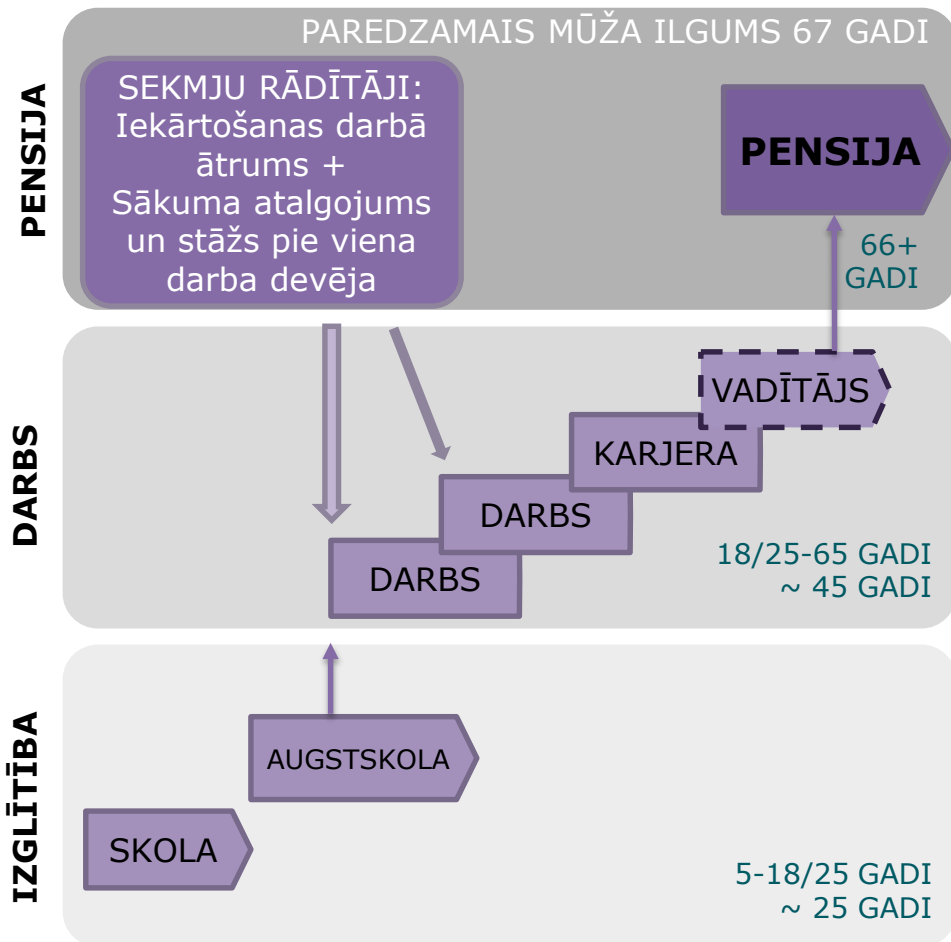
Izglītības un zinātnes ministrijas
Profesionālās un pieaugušo izglītības departamenta vecākā eksperte

Izmaiņas ekonomikas paradigmā ietekmē izglītību:

Izglītības sistēmai un indivīdu mācīšanās stratēģijām ir jāspēj apsteidzoši reaģēt uz ekonomikas modeļa izmaiņām

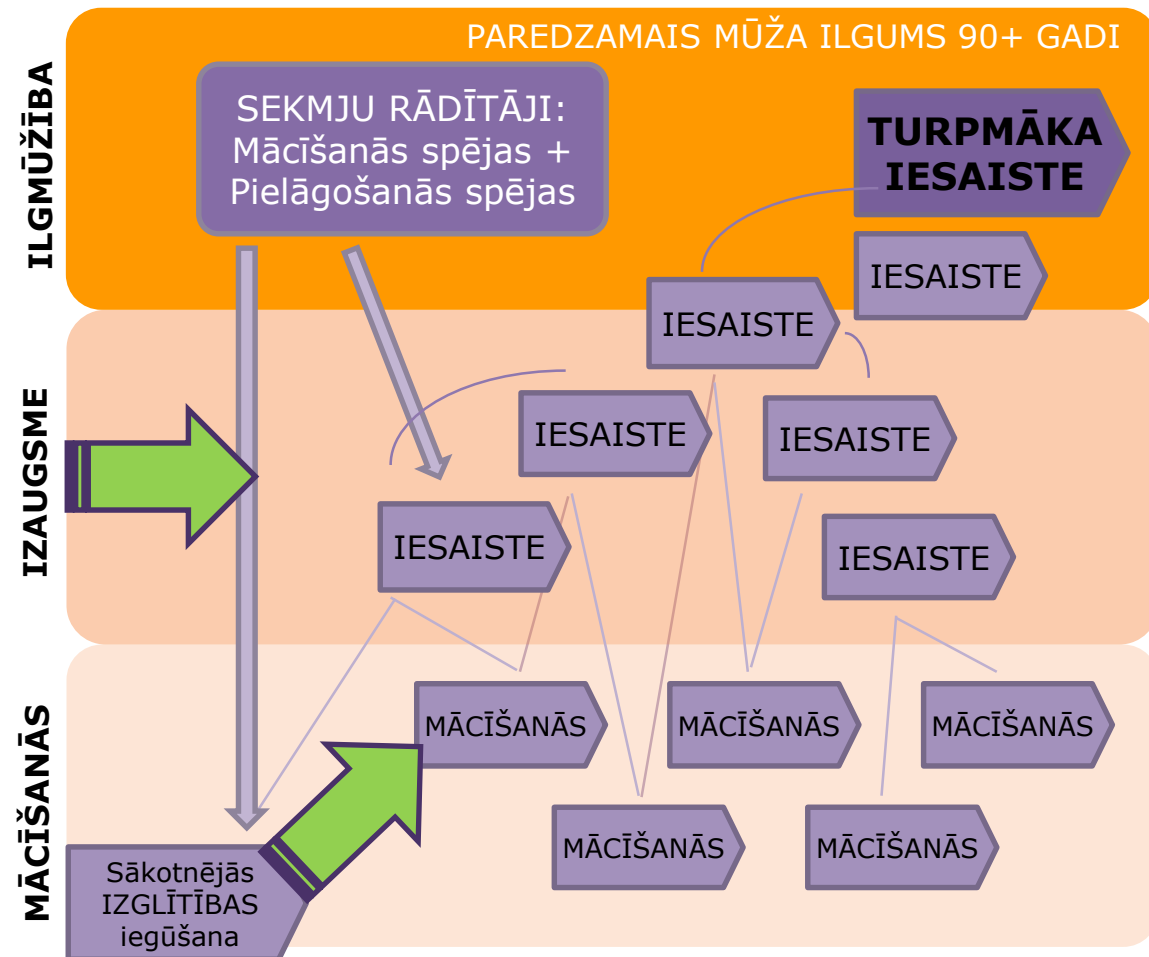
VECAIS EKONOMIKAS MODELIS

PAREDZAMĀIS MŪŽA ILGUMS 67 GADI

JAUNĀIS EKONOMIKAS MODELIS

PAREDZAMĀIS MŪŽA ILGUMS 90+ GADI

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai"

Latvijas izglītības sistēmā
risināmie jautājumi

**Mūsdienu vajadzībām nepietiekami
atbilstošs izglītības piedāvājums
Darba tirgū pieprasītu prasmju trūkums**

MĒRĶIS

**Mūsdienīgs, kvalitatīvs un
uz darba tirgū augsti novērtētu prasmju
attīstīšanu orientēts izglītības
piedāvājums
Atbalsts ikviena izaugsmei**

KĀ SAVIENOT:

**Pieprasīju un piedāvājumu?
Izglītības programmas un darba tirgus
vajadzības?**

Vidēja termiņa un ilgtermiņa darba tirgus prognozes izglītības attīstības plānošanā dažādos pārvaldes līmeņos

Saeima Ministru kabinets

Pēc Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas atbalsta saņemšanas IZM virza Pamatnostādnes apstiprināšanai Ministru kabinetā (*IL 13.1 panta otrā daļa*)

Izglītības un zinātnes ministrija (IZM)

Izstrādā pamatnostādnes, kas nosaka vienotu valsts politiku un attīstības stratēģiju izglītībā turpmākajiem septiņiem gadiem, tās pamatprincipus, virsmērķus un apakšmērķus, galvenos pasākumus, sasniedzamos rezultātus un rezultatīvos rādītājus (*IL 13.1 pants*)

Vada Pamatnostādnēs noteiktās vienotās valsts politikas un attīstības stratēģijas izglītībā īstenošanu, koordinējot to ar citām izglītības procesā iesaistītajām institūcijām (*IL 15. pants*)

Ekonomikas ministrija

ne retāk kā reizi divos gados aktualizē vidēja termiņa un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, kas izmantojamas Izglītības attīstības pamatnostādņu izstrādei (*IL 16. panta ceturtnā daļa*)

Pašvaldības

Saskaņā ar Pamatnostādnēs noteiktajiem mērķiem izstrādā izglītības attīstības stratēģiju, sniedz atbalstu izglītības iestāžu darbības kvalitātes nodrošināšanai, [...] nodrošina pieejamu un kvalitatīvu izglītību savā teritorijā atbilstoši valsts noteiktajiem mērķiem un personas vajadzībām (*IL 17. panta trešās daļas 1° punkts*)

Izglītības iestāde (vadītājs)

Saskaņā ar Pamatnostādnēm un dibinātāja noteiktajiem mērķiem izglītības iestādes vadītājs veido un attīsta izglītības iestādes kvalitātes sistēmu un nodrošina ikgadēju izglītības iestādes pašvērtēšanu, tai skaitā analizējot datus par izglītības procesu, saturu, vidi un pārvaldību (*IL 30. panta 3° daļa*)

Profesionālās izglītības mērķis:

sagatavot izglītojamo darbībai noteiktā profesijā, **nodrošinot** izglītojamam **kvalifikāciju ar darba tirgum aktuālajām kompetencēm**, kas ietver zināšanas, prasmes un attieksmes, kuras **veicina personu nodarbinātību, pielāgošanās spējas** atbilstoši mainīgajiem ekonomiskajiem un sociālajiem apstākļiem **mūža garumā**, personisko attīstību un pilsonisko līdzdalību, **lai sekmētu Latvijas un Eiropas uzņēmumu konkurētspēju, ilgtspējību un inovāciju attīstību**; nodrošināt iespēju sagatavoties izglītības turpināšanai augstākā pakāpē atbilstoši iegūstamajai kvalifikācijai vai izglītības turpināšanai mūža garumā.

Pieaugušo izglītība — personu daudzveidīgs izglītošanas process, kas cilvēka mūža garumā **nodrošina personības attīstību un konkurētspēju darba tirgū**

Darba tirgus vajadzību integrēšana profesionālās izglītības programmās

Nozares eksperti sniedz priekšlikumus/izstrādā profesiju standartus, profesionālās kvalifikācijas prasības

Nozares kvalifikāciju struktūra un profesiju kartes (15 nozarēs)

Profesiju būtību apraksti, reglamentācija un papildu prasības, atbilstība LKI līmenim, un nozares kvalifikāciju struktūrā iekļauto profesiju kartes (vizualizācija)

Profesiju standarti un profesionālās kvalifikācijas prasības

Nosaka profesijai atbilstošos profesionālās darbības pamatuzdevumus un pienākumus, profesionālās kvalifikācijas prasības, nepieciešamās vispārējās un profesionālās zināšanas, prasmes, attieksmes un kompetences. Identificē darba tirgū atpazīstamas kvalifikācijas daļas

Nozares eksperti un darba devēju pārstāvji **iesaistās profesionālās izglītības programmu izstrādē, īstenošanā un mācību rezultātu novērtēšanā**

Valsts profesionālās izglītības standarts

profesionālās pamatizglītības standarts, arodizglītības standarts, profesionālās vidējās izglītības standarts un valsts profesionālās augstākās izglītības standarts + profesionālās tālākizglītības standarts, profesionālās pilnveides izglītības standarts un profesionālās ievirzes izglītības standarts

Profesionālās izglītības programmas, moduļi un moduļu kopas

Nosaka mērķi, uzdevumus, saturu, īstenošanas plānu [...] un sasniedzamos rezultātus

Ietvari darba devēju un darba ņēmēju līdzdalībai profesionālajā izglītībā

Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome (PINTSA)

Izskata politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu projektus; saskaņo profesiju standartu projektus; saskaņo no valsts budžeta finansēto izglītojamo skaitu profesionālās izglītības programmās valstī un reģionos reģionā; sniedz ieteikumus par izmaiņām profesionālās izglītības iestāžu institūciju tīklā; sniedz priekšlikumus par karjeras attīstības atbalsta pakalpojumu nodrošināšanu u.c.

Nozaru ekspertu padomes (NEP)

Veicina iesaistīto pušu sadarbību prof. izglītības plānošanā un īstenošanā, t.sk., prakšu un darba vidē balstītu mācību veicināšanā; aktualizē nozaru kvalifikāciju struktūras atbilstoši darba tirgus prasībām; izvērtē profesiju standartus un profesionālās kvalifikācijas prasības, lai nodrošinātu prof. izglītības programmu aktualitāti darba tirgū; piedalīties izglītības iestāžu un izglītības programmu kvalitātes vērtēšanā (licencēšanā un akreditācijā), kā arī iegūtās izglītības rezultātu vērtēšanā profesionālās kvalifikācijas eksāmenos u.c.

NEP darbu koordinē LDDK un LOSP; koordināciju finansē no valsts budžeta

Profesionālās izglītības iestādes konventi

Veicina profesionālās izglītības iestādes attīstību atbilstoši darba tirgus prasībām, t.sk., sniedz priekšlikumus iestādes vadītājam attīstības stratēģijas jautājumos; piedalās pedagoģisko darbinieku (administrācijas) atlasē un novērtēšanā; sniedz priekšlikumus par iestādes izstrādātajām prof. izglītības programmām pirms to licencēšanas; veicina iestādes sadarbību ar reģiona komersantiem prakses un darba vidē balstītu mācību organizēšanā.

Valsts finansētā profesionālās izglītības piedāvājuma plānošana

Profesionālās izglītības jomas atbilde uz darba tirgus izaicinājumiem

- Modernizēta profesionālās izglītības infrastruktūra, saturs un pārvaldība.
- Ieviesta profesionālās izglītības programmu modulārā pieeja.
- Veicinātas darba vidē balstītās mācības un prakses pie darba devēja.
- Īstenota profesionālās izglītības iestāžu pedagogu, vadības un prakšu vadītāju profesionālā pilnveide.
- Pārskatīts profesionālās izglītības regulējums, paredzot padarīt profesionālo izglītību elastīgāku, tostarp atsevišķi izsniegt profesionālo izglītību un profesionālo kvalifikāciju apliecinošus dokumentus, u.c.
- Veiktas profesionālās izglītības pievilcības veicināšanas kampaņas, lai kļiedētu mītus un mainītu attieksmi pret profesionālo izglītību. Nodrošināta līdzdalība WorldSkills un Skills Latvija konkursos.
- Vecināta profesionālās izglītības atvērtība pieaugušo mācībām.
- **Pieaug ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars ar profesionālo vidējo izglītību no 29,6 tūkst. (2019) līdz 31,4 tūkst. (2021).**
- **Jaunieši pēc pamatzglītības arvien biežāk izvēlās turpināt izglītību profesionālās izglītības programmās: 35% (2019), 37% (2020). Mērķis 45% 2027. gadā.**
- Iepriekšējā gadā mācības profesionālās izglītības programmās **pabeidza 6,3 tūkstoši audzēkņu, kas ir par 5,3 % jeb 317 izglītojamajiem vairāk nekā 2020. gadā.**
- **Trešdaļa ieguva kvalifikāciju inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības programmās.**

Tomēr, demogrāfijas un citu apstākļu dēļ, profesionālā 'sākotnējā' izglītība nevar kompensēt darbinieku ar profesionālo vidējo izglītību prognozējamo iztrūkumu darba tirgū

Mācības pieaugušajiem: ESF projekts "Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide" (SAM 8.4.1.)

Kopā no 2017. gada janvāra līdz 2022. gada oktobrim mācības bija uzsākuši **vairāk nekā 80 tūkst. strādājošo. Vairāk nekā 67 tūkst. unikālo personu** izglītošanos jau pabeiguši.

EIKT: 32 417

Uzņēmējdarbība, finanses, grāmatvedība: 14 140

Būvniecība: 6 632

Transports un loģistika: 5 165

Mākslas nozares dizaina un radošo industriju sektors: 3 583

Metālapstrāde, mašīnbūve un mašīnzinības: 2 947

Kokrūpniecība: 2 771

Ēdināšanas pakalpojumi un tūrisms: 2 481

Energētika: 2 201

Tekstilizstrādājumu, apģērbu, ādas un ādas izstrādājumu ražošana: 2 176

Mūzizglītības kompetences: 2 031

Pārtikas rūpniecība un lauksaimniecība: 1 243

Drukas un mediju tehnoloģijas: 1 112

Kultūra (bibliotēkas): 286

Ķīmiskā rūpniecība: 234

Atbalstu ārpus formālās izglītības iegūto kompetenču novērtēšanai saņēmušas **1 184** personas

neierūsē
neatlic

Apgūsti jaunas prasmes!

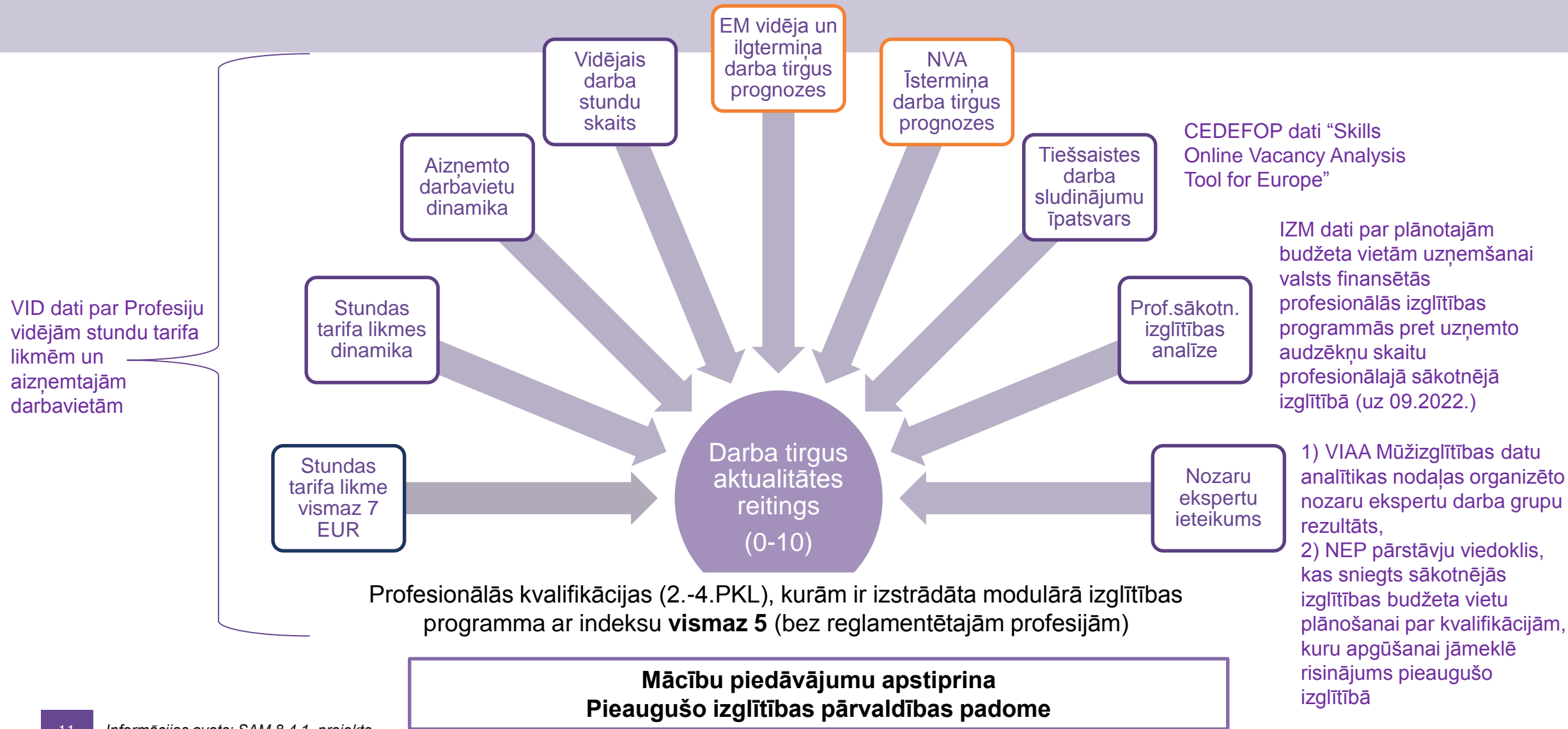
Salīdzinājumam:

- ~ 6 tūkstoši profesionālās izglītības absolventi gadā
- ~ 11 tūkstoši personu gadā pilnveido savas zināšanas un prasmes SAM 8.4.1. projekta ietvaros

ledzīvotāju dalība pieaugušo izglītībā ir palielinājusies no 7.3% (2016) līdz **8.6%** (2021)

Mācību vajadzību definēšana

ESF projektā "Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide"

Darba tirgus prognožu attīstība

Daži retoriskie jautājumi nobeigumam:

- ✓ **Jauniešu un pieaugušo mācību izvēle**
Racionālā un apzināta Vs spontāna, uzspiesta, neinformēta?
- ✓ **Darbinieku trūkums atsevišķās nozarēs / profesijās**
Nepietiekams izglītības piedāvājums Vs augsta kadru mainība, nekonkurētspējīgas darbinieku piesaistes un noturēšanas stratēģijas, pievilcības trūkums?
- ✓ **Darba tirgus pieprasījums**
Profesionālā vidējā izglītība Vs profesionālā kvalifikācija un prasmes?

Secinājumi un priekšlikumi:

- ✓ Darba tirgus prognozes ir nozīmīgs instruments izglītības piedāvājumā plānošanā visos pārvaldības līmeņos.
- ✓ Profesionālās izglītības likuma grozījumi un saistītās izmaiņas profesionālās izglītības sistēmā varētu prasīt darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognozēšanas metodikas pārskatīšanu.
- ✓ **Prognozēs par nepieciešamo darba spēku reģionu līmenī** būtiski veicinātu izglītības piedāvājuma plānošanu.
- ✓ **Prognozes prasmju līmenī** veicinātu sagatavoto profesionāļu konkurētspēju darba tirgū.

PALDIES PAR UZMANĪBU!